

B.A. (Part - III) (Semester - V) (CBCS)
Examination, January - 2023
ENGLISH (Compulsory)
AECC -5 : English for Communication (Paper - E)
(Special Paper - IX)
Sub. Code : 75502/79575

Day and Date : Saturday, 06 - 01 - 2023   **Total Marks : 40**
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions :   1) All questions are compulsory.
                      2) Figures to the right indicate full marks.

- B. Write a short note on Any One of the following in about 7-8 sentences. [4]
- a) Bob as a criminal.
  - b) The orphan girl's life in the world.
- C. a) Give synonym for the following word. [1]
represent
- b) Give antonym for the following word. [1]
young

Q3) A. Read the following advertisement carefully and answer the questions given below. [8]

A Fast Growing Pharma Allopathic Company

Wanted

Area sales managers - 2 posts

HQ-Sangli (Independent working)

Candidates must have 3-5 years of experience in Pharmaceutical industry as an

M.R. or Area Manager

Walk in for interview on SUNDAY

Date 22nd Sept. 2019 between 09.00 to 2.00 p.m. at

Hotel Piyush,

Sangli-Kolhapur Road, Sangli.

Subodh Kanitkar, Director

Lifeline Health Care Pvt. Ltd. Sangli

Cell No. 9402320022

- a) How will you introduce yourself at the time of interview?
- b) What certificates will you take with you if you are called for an interview for the post of Area Sales Manager?
- c) Suppose you do not have any working experience, how will you answer the question about it?
- d) How will you explain your strong points to the interviewers?

B. Rewrite Any Eight of the following sentences. [8]

- a) Correct the following sentences.
  - i) Asmita is as cleverer as Neeta.
  - ii) Jack was a most handsome boy in the class.
  - iii) India is more powerful country as any other country.
  - iv) Students are more cutest when enjoying with friends.
- b) Complete the following sentences choosing the appropriate words from the pair given in the brackets.
  - i) Library is a _____ place to study. (quite/quiet)
  - ii) The _____ freely wandered in the jungle. (deer/dear)
  - iii) The company sent a _____ to the employee. (mail/male)
  - iv) Rahul _____ the activity successfully. (led/laid)
- c) Do as directed.
  - i) Joseph reads a poem. (Change the voice)
  - ii) Debabrata is not a lazy boy. (make it assertive)

Q4) A. Darshan Educational Society, Pune needs a primary school teacher having D.Ed., B.A. with good communication skills in Marathi, Hindi and English. The job also requires computer knowledge. Write a letter of application for the post of primary school teacher. [8]

OR

B. Write an essay on Any One of the following topics. [8]

- a) My Favourite Game.
- b) Post Covid Situation
- c) Importance of Democracy

**Seat
No.**

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, January - 2023
DSE - E71 : ECONOMICS
Principles of Micro Economics - I (Special Paper - VII)
Sub. Code : 75631/79576

Day and Date : Tuesday, 03-01-2023   **Total Marks : 40**

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Draw the neat diagrams wherever necessary.
- 3) Figures to the right side indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences with choosing correct alternative given below. [5]

P.T.O.

Q2) Write short notes (Any Three)

- a) Framework of economic analysis
- b) Scale of preference
- c) Budget line
- d) Production function
- e) Type of revenue

Q3) Write detail answers. (Any Two)

- a) Explain the nature and scope of Micro Economics.
- b) Discuss the concept consumer surplus.
- c) Explain the law of demand.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
  - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा :

- अ) मानवाच्या गरजा ..... असतात.
i) दुर्मिळ	ii) मर्यादित
iii) अमर्यादित	iv) यापैकी नाही
- ब) ..... यांनी उपयोगिता विश्लेषणाची मांडणी केली.
i) डॉ. मार्शल	ii) डेव्हिड रिकार्ड
iii) जे. आर. हिक्स	iv) प्रा. शुम्पिटर

प्र.2) टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) :

[15]

- अ) आर्थिक विश्लेषणाची चौकट
  - ब) पसंती श्रेणी
  - क) अंदाजपत्रक रेषा
  - ड) उत्पादन फलन
  - इ) प्रासीचे प्रकार

प्र.3) खाली दिलेल्या प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) :

[20]

- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्यापी स्पष्ट करा.

ब) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्य संकल्पनेची चर्चा करा.

क) मागणीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination,
January - 2023
ECONOMICS**

**DSE - E73 : International Economics (Paper - IX)
Sub. Code : 75633/79578**

Day and Date : Thursday, 05/01/2023

Total Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following statement by choosing correct options. [5]

- i) Domestic trade and international trade are based on _____.
 a) Division of labour   b) Efficiency of workers
 c) Production ratio   d) None of this
- ii) _____ is the engine of economic growth.
 a) International trade   b) Regional trade
 c) Gold trade   d) Agriculture trade
- iii) The economist _____ emphasized the regional division of labour.
 a) Paul Samuelson   b) Prof. Haberler
 c) Prof. Kindleberger   d) All of the above
- iv) _____ are the advantages of Floating exchange rate.
 a) Independent economic policy   b) Increase in foreign trade
 c) 'a' and 'b' options   d) Decreasing in foreign trade
- v) Tariffs and import quota methods are used in _____ trade policy.
 a) Free   b) Protected
 c) Mixed   d) All of the above

Q2) Write notes. (Any three)**[15]**

- a) Similarities between Inter-regional trade and international trade.
- b) Measurement of the gains from international trade: Ricardo's approach.
- c) Importance of terms of trade.
- d) Merits of fixed exchange rate.
- e) Types of quota system.

Q3) Write detailed answers the following. (Any Two)**[20]**

- a) Critically examine Ricardo's comparative production cost theory.
- b) Explain the merits and demerits of flexible exchange rate.
- c) Explain the issues against protected trade policy.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा. [5]

- i) अंतर्गत व्यापार व आंतरराष्ट्रीय व्यापार हा ..... वर आधारित आहे.
  - अ) श्रम विभागणी
  - ब) कामगारांची कार्यक्षमता
  - क) उत्पादन प्रमाण
  - ड) यापैकी नाही
- ii) ..... अर्थिक वृद्धीचे इंजिन आहे.
  - अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
  - ब) विभागीय व्यापार
  - क) सोन्याचा व्यापार
  - ड) कृषी व्यापार
- iii) ..... या अर्थशास्त्रज्ञाने भौगोलिक श्रमविभागणीला महत्व दिले.
  - अ) पॉल सॅम्यूअलसन
  - ब) प्रा. हॅबर्लर
  - क) प्रा. किंडलबर्जर
  - ड) वरील सर्व

- iv) ..... हे तरत्या विनिमय दाराचे फायदे आहेत.
- अ) स्वतंत्र आर्थिक धोरण   ब) विदेशी व्यापारात वाढ
- क) 'अ' आणि 'ब' पर्याय   ड) विदेशी व्यापारात घट
- v) जकात आणि आयात कोटा पद्धती ..... व्यापार नीतीमध्ये वापरली जाते.
- अ) मुक्त   ब) संरक्षित
- क) मिश्र   ड) वरील सर्व

प्र.2) टीपा लिहा : (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) अंतर्गत व्यापार व आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील साम्य.
- ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या लाभाचे मापन: रिकार्डोचा दृष्टिकोन.
- क) व्यापार शर्तीचे महत्व.
- ड) स्थिर विनिमय दराचे गुण.
- इ) कोटा पद्धतीचे प्रकार.

प्र.3) खालीलपैकी दोहोंची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) रिकार्डोच्या तौलानिक उत्पादन खर्च सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ब) लवचिक विनिमय दराचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- क) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या विरुद्ध मुद्दे स्पष्ट करा.

Seat No.	
---------------------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, January - 2023
ECONOMICS
DSE - E72 : Economics of Development (Special Paper - VIII)
Sub. Code : 75632/79577

Day and Date : Wednesday, 04 - 01 - 2023 **Total Marks : 40**
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [5]

- a) The process of increasing the real per capita income of a nation in the long run is called _____.
  - i) economic growth
  - ii) economic development
  - iii) economic revolution
  - iv) none of these
- b) The concept of economic development is related to _____ countries.
  - i) developed
  - ii) undeveloped
  - iii) developing
  - iv) all of the above
- c) _____ means the development achieved without compromising our ability to meet the needs of future generations while meeting our current needs.
  - i) Sustainable development
  - ii) Institutional development
  - iii) Qualitative development
  - iv) None of these
- d) _____ is the main occupation of an undeveloped economy.
  - i) Fishing
  - ii) Agriculture
  - iii) Industry
  - iv) Trade
- e) According to Ricardo, national income is the output of land, capital, labor, and _____.
  - i) Industry
  - ii) Agriculture
  - iii) Technology
  - iv) None of these

Q2) Write short notes on (Any Three):**[15]**

- a) The Rosto's economic development stages.
- b) Human capital.
- c) Indicators of economic development.
- d) The vicious cycle of poverty.
- e) Factors affecting economic development.

Q3) Write detail answers on any two of the following.**[20]**

- a) Explain the definition and difference between economic growth and economic development in detail.
- b) Explain Myrdal's Back wash effects and Spread effects theory.
- c) Explain in detail the role of government in the economic development of undeveloped countries.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.**[5]**

- अ) दीर्घकाळात राष्ट्राचे वास्तव दरडोई उत्पन्न वाढण्याच्या प्रक्रियेला ..... म्हणतात.
i) आर्थिक वाढ	ii) आर्थिक विकास
iii) आर्थिक क्रांती	iv) यापैकी नाही
- ब) आर्थिक विकास ही संकल्पना ..... देशांशी संबंधित आहे.
i) विकसित	ii) अविकसित
iii) विकसनशील	iv) वरील सर्व

- क) आपल्या वर्तमानकालीन गरजा पूर्ण करताना आपल्या पुढील पिढ्यांच्या गरजा पूर्ण करण्याच्या क्षमतेला बाधा न येऊ देता साध्य केलेला विकास म्हणजे ..... होय.
- i) शाश्वत विकास
  - ii) संस्थात्मक विकास
  - iii) गुणात्मक विकास
  - iv) यापैकी नाही
- ड) अविकसित अर्थव्यवस्थेचा ..... हा प्रमुख व्यवसाय असतो.
- i) मासेमारी
  - ii) शेती
  - iii) उद्योग
  - iv) व्यापार
- इ) रिकार्डोंच्या मते, राष्ट्रीय उत्पन्न हे भूमी, भांडवल, श्रम आणि ..... फल असते.
- i) उद्योग
  - ii) शेती
  - iii) तंत्रज्ञान
  - iv) यापैकी नाही

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) रोस्टोच्या आर्थिक विकासाच्या अवस्था.
- ब) मानवी भांडवल.
- क) आर्थिक विकासाचे निर्देशक.
- ड) दारिद्र्याचे दुष्टचक्र.
- इ) आर्थिक विकासावर परिणाम करणारे घटक.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आर्थिक वाढ आणि आर्थिक विकास यांच्या व्याख्या सांगून त्यामधील फरक सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) मिर्डालचा प्रतिसारक व विस्तारक परिणाम सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) अविकसित देशांच्या आर्थिक विकासातील शासनाची भूमिका सविस्तरपणे विशद करा.

Seat No.	
---------------------	--

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, January - 2023

ECONOMICS (Special Paper - X)

DSE - E74 : Research Methodology in Economics - I

Sub. Code : 75634/79579

Day and Date : Saturday, 07 - 01 - 2023

Total Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
  - 4) Students are allowed to use the calculator.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below :

[5]

- i) Research means _____.
a) Functional production   b) Novel
c) Drama   d) The search for truth
- ii) _____ is a comprehensive summary of previous research on a topic or problem.
a) Review of Literature   b) Research design
c) Hypothesis   d) Concept
- iii) To give research the right direction and momentum, _____ has to be created.
a) Research table   b) Research design
c) a) and b)   d) None of these

iv) _____ is the beginning of the research.

- a) Hypothesis
  - b) Research
  - c) Sample selection method
  - d) None of these

v) In the interview system the interviewer is called _____.

Q2) Write short notes : (any three)

[15]

- a) Signification of research Design.
  - b) Types the Review of Literature.
  - c) Types of questionnaires.
  - d) Ideal Hypothesis.
  - e) Merits of Interview method.

O3) Answer the following questions in detail : (any two)

[20]

- a) What is a Research design? Explain the features of a good research design.
  - b) What is a Hypothesis? Explain the significance of Hypothesis
  - c) Explain the Merits and Demerits of the questionnaire method.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. [5]

i) संशोधन म्हणजे .....

अ) कल्पनारम्य निर्मिती

ब) कादंबरी

क) नाटक

ड) सत्याचा शोध

ii) ..... हे एखाद्या विषयावरील किंवा समस्येवरील मागील संशोधनाचा सर्वसमावेशक सारांश होय.

अ) साहित्याचा आढावा

ब) संशोधन आराखडा

क) गृहितक

ड) संकल्पना

iii) संशोधनास योग्य दिशा आणि गती देण्यासाठी ..... तयार करावा लागतो.

अ) संशोधन तक्ता

ब) संशोधन आराखडा

क) वरील दोन्ही

ड) यापैकी नाही

iv) ..... हे संशोधनाचा आरंभबिंदू होय.

अ) गृहितक

ब) संशोधन

क) नमुना निवड पद्धत

ड) यापैकी नाही

v) मुलाखत पद्धतीमध्ये मुलाखत देणाऱ्याला ..... असे म्हणतात.

अ) मुलाखतकार

ब) निवेदक

क) दोन्हीही

ड) यापैकी नाही

प्र.2) टिपा लिहा (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) संशोधन आराखडयाचे महत्त्व.
- ब) साहित्य पुनरावलोकनाचे प्रकार.
- क) प्रश्नावलीचे प्रकार.
- ड) आदर्श स्वरूपाची गृहितके.
- इ) मुलाखत पद्धतीचे गुण.

प्र.3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) संशोधन आराखडा म्हणजे काय सांगून चांगल्या संशोधन आराखडयाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) गृहीतक म्हणजे काय सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) प्रश्नावली पद्धतीचे गुणदोष स्पष्ट करा.

**Seat
No.**

B.A. (Part - III) (Semester - V) Examination, January - 2023

ECONOMICS

DSE-E75 : History of Economic Thoughts - I (Special Paper - XI)
Sub. Code : 75635/79580

Day and Date : Monday, 9 - 01 - 2023   **Total Marks : 40**

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the sentence choosing correct alternatives : [5]

Q2) Write short notes (Any three) :**[15]**

- a) Characteristics of Mercantilism.
- b) Thomas Malthus's Theory of Gluts.
- c) List's Nationalism.
- d) Ricardo's Rent Theory.
- e) Karl Marx's Value Theory.

Q3) Write detail answers of the following questions (Any two) :**[20]**

- a) Explain the theory of value stated by Smith.
- b) Explain the Malthusian theory of population.
- c) Explain List's stages of Economic development.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.**[5]**

- अ) शेतीचे श्रेष्ठत्व ही कल्पना ..... यांची आहे.
i) निसर्गवादी	ii) व्यापारवादी
iii) सनातनवादी	iv) समाजवादी
- ब) ॲडम स्मिथ यांनी ..... हा ग्रंथ लिहिला.
i) बाजाराचा नियम	ii) राष्ट्राची संपत्ती
iii) रोजगार सिद्धांत	iv) अतिरिक्त मूल्य

- क) कार्ल मार्क्सच्या मूल्य सिद्धांताला ..... सिद्धांत असे ही म्हणतात.
- i) श्रममूल्य
  - ii) उपयोगिता मूल्य
  - iii) विनिमय मूल्य
  - iv) वरीलपैकी नाही
- ड) लिस्टच्या मते मुक्त व्यापारी धोरण हे नेहमी ..... देशांना फायदेशीर ठरते.
- i) प्रगत
  - ii) मागास
  - iii) उष्ण कटिबंधातील
  - iv) वरील सर्व
- इ) आर्थिक अरिष्ट हा सिद्धांत ..... यांनी मांडला.
- i) ॲडम स्मिथ
  - ii) रिकार्डो
  - iii) जे. एस. मिल
  - iv) माल्थस

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) व्यापारवादाची वैशिष्ट्ये
- ब) माल्थसचा अत्युत्पादनाचा सिद्धांत
- क) लिस्टचा राष्ट्रवाद
- ड) रिकार्डोचा खंड सिद्धांत
- इ) कार्ल मार्क्सचा मूल्य सिद्धांत

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[15]

- अ) ॲडम स्मिथचा मूल्य सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) माल्थसचा लोकसंख्या सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) लिस्टच्या आर्थिक विकासाच्या अवस्था किंवा टप्पे स्पष्ट करा.

